

BETEG ÁLLATOK

Irta: NEUFELD BÉLA

Figyelem őket közvetlen-közelből, s érzem, hogy nem tudnék állat-
orvos lenni. Az ember, az más. Beszél hozzám, panaszkodik, én felelgetek,
megnyugtatom, vigasztalom; s a betegnek a vigasz néha a leghatéko-
nyabb gyógyszere. Így verünk hidat szavakkal egymás között, s ezért el-
viselhetőbb szememben az ember fájdalma. Mert a kimondott szó önma-
gában is megnyitható, a beteg, a panasszal már is segít lelkiileg magán, s
az orvos szava olykor tényleg csodát művel. Egy megfelelő szó, egy sze-
rencsésen megütött hang hányszor csillapítja le a rémülettől eltelt bete-
get, s jelent segítséget ott, ahol a gyógyszer csődöt mondott. Nem tul-
zas a szó varázsáról beszélni. Gyógyító varázsa lehet a beteg számára,
mintahogy veszedelmesen kerítő a varázsa, amikor ember embert a sza-
vak utvesztőjébe csal.

Az ember — tudjuk — nagy agyi, tudati lény, Szerencsére nemcsak
tudati-párlat s értelem-kristály, hanem tudattalan kisugárzás is. Tudat-
talan rétegeihez is szólunk, amikor betegségében a szó erejével hatunk
rá. Az ember „szerencséje“, hogy a szó ura. A tudati ember, eszmélve a
fenyegető veszélyt, feloldó szó nélkül hogyan volna képes elviselni léte
fenyegetettségének tudatát? A beszéd tudati fejlődésünk műve, amint
együttal tudatfejlődésünk eszköze is. Más az állat.

Persze van az állatnak is intelligenciája, s nem kétséges, fejlettebb,
mint azt általában hiszik. De lényé lényege: az ösztön. Nyilván szimato-
sabb, sejtőbb készség, mint a kései értelem, de nem uralt, mint ez, ha-
nem megfordítva, uralja az állatot. És nyilván csak *sajátos emberi gyön-
geség lehet*, midőn az állat szenvedését türethetlenebbnek érzem az embe-
rénél, mert amaz nem tudja szavakkal kifejezni kínját. Nyilván csak ma-
gamat vetitem bele az állatba, reám hat így az állat némasága, vele való
azonosulásomon keresztül. De az ösztönlény állat bizonyonnyal nem is érzi a
tagolt kifejezés szükségét, s sajátosan, betegségében másként is viselke-
dik, mint az ember. Az ember is visszahuzódik ilyenkor a külvilágra, val-
ósággal behuzza csápjait s ahogy a pszichoanalízis tanítja, narcisztikus-
sá válik, önmagára fordul egyébként a külvilágba vetült tekintete. Rop-
pant érdekes megfigyelni, hogy testi megbetegedéseknél, a lelki zavarok-
kal küzdő, hogy „elfelejtkeznek“ lelki bajáról s a testi baj hogy' mossa el a
lélek redőzéseit. Persze ez csak pillanatnyi enyhület a lélek számára, de
elvilág, eszmeileg kifejezi, hogy a testi megtámadtatás *időlegesen* háttér-
beszoríthatja a lélek konfliktusait. Sajátságos analógiára gondolok: Wag-
ner Jauregg *véletlenül* arra a megfigyelésre bukkant, hogy paralitikus
betegei lázas megbetegedéseknél alapteregségükben javulást mutattak, s
ennek a véletlennek mélyreható, okozati kiértékelésével jutott el ember-
mentő, felfedező tettéhez: a paralizis progressziva maláriás lázterápiájá-
hoz. Egy testi megrendülés, pontosabban, a láz kiváltotta testi reakciók,
nyilván hatnak az egész szervezet életére, s az orvososok tanítása: febris
sanat (a láz gyógyít) így igazolódik. Egy gyógyíthatatlannak vélt elme-
baj így lesz eredményesen kezelhetővé. Vagy itt van a legujabb „csoda“:
a schizophrénia, a tudathasadásnak mondott elmebaj gyógykezelése.
Freud narcisztikus neurózisnak nevezte, ahol az önmagába bonyolódó be-
teg többé nem lel kontaktust külvilággal s ezért analitikusan nem is
kezelhető; s Bleuler, a svájci elmegyógyász a schizofrén beteg antizmu-
sát, világtól való elszakadását fejezte ki az elváltozás egyik lényeges ele-

méül. Nos, ehhez a narcisztikus, önmagába gubozódott pszichózishoz eddig nem tudunk hozzáférkőzni, míg most Indalin injekciók útján mestersegesen előidézett eszméletlenségi állapottal hatékonyan kezelik e leggyakoribb s legrejtelmesebb elmebajt. Mintha a biológus Hans Muchnak volna igaza, aki egyik művében ezt írta: „a lelki megbetegedések nagyobb fele nem csupán fizikailag keletkezik, hanem csupán fizikailag is gyógyítható. Fizikai kezelés fogja a legtöbb pszichózist (a schizofréniát is az) megmagyarázni és gyógyítani.“

De vissza a témához. Mint mondtuk, a beteg ember is befelé fordul, s visszavonja a külvilágból csápjait. Az állatnál ez még szembeszökőbb, legalább is úgy értelmezem magatartását. Közel egy éve, vész támadja meg állatainkat (kivált a macskákat) s gyomor- és bélmérgezés tünetei között néhány nap alatt sorjában kimulnak. A kór csak a kölyökállatot támadja meg, az „öregék“ immunisnak tűnnek. Az állatorvos tehetetlen, diagnózis nincs, még kevésbé terápia, s a boncolás eredménye negatív. A betegség hirtelen csap le: az állat előző nap még eszik, játszik, s váratlanul nyugózi le a kór. Mintha földhöz csapná, mozdulatlanul kuporodik naphosszat, ételhez nem nyul, s a falfelé fordulva gubbaszt. Valamennyien háttal ülnek a napnak, mintahogy egészségesen a nappal szemben... Négy-öt nap telik el így étlenül, s ha egy-egy kávéskanál teát, vagy fekete kávé próbálunk beléjük erőszakolni, utolsó erőfeszítéssel eljelenálnak. Dermesztő ez a némaság. Nem tudni, szenved-e az állat; hangtalan, s a fájdalom külső jeleit nem mutatja. Ez a némaság fojtogató. Az anyaállatok ilyenkor kerülnek beteg kölykeiket — legalább is a macskák. Ha hozzájuk tesszük őket, riadtan menekülnek, holott tegnap még szoptatták, nyalogatták azokat. Egyik anyamacska hónapokon át nem telepedett volna azokra a helyekre, ahol beteg kölykei feküdtek. Ugy láttszik, hogy az egészséges irtózata a betegtől valami elemi ösztönjelenségre lehet, s csupán az ember sajátja a részvét. De azért valami, ha számunkra követhetetlen is, az egészséges anyaállatban is végbemehet. Amikor az egyik anyamacska kölyke tetemét látta, ijedt futással rohant a másik anyamacska kölykeihez, hozzájuk feküdt, bár azok anyja velük volt. Soha azelőtt nem tette ezt. Az emberre úgy hat, mintha elvesztett kölykéért kárpótlást keresne. S tényleg később így is viselkedik; szoptatja, gondozza azokat. Nyilván az ösztön az állatnál kevésbé rögzített egyazon objektumra; azt mondhatnók, hogy az ösztönnek szüksége van kielégülési tárgyára, s ezt ott veszi, ahol éppen találja. Ismeretes az állatlélektanból az eset, amidőn egy macskának valamennyi kicsinyét egymás után elvetették, az állat fiatal patkányokat fogdosott össze, felszoptatta azokat, s nem falta fel. Az ösztön nyilván virágzó időszakában annyira heves és expanszív, hogy választás nélkül az első kínálkozó alkalomra veti magát, ha az ösztöntörekvése kielégítésére alkalmas. És sajátságosan ezek a rendellenes ösztönvonatkozások nem kevésbé tartósak, mint az u. n. normális ösztönszituációk. Elég az ember szexualpathológiájában is megfigyelni, hogy bizonyos rendellenes szexualvonatkozások, amelyek egyébként másodlagosan a természetes pótlékkaként jöttek létre, mily szívósan ragaszkodnak létükhöz, ha egyszer rögzítődtek.

A beteg macskák, nevezem emberien tapintatnak, elvonulnak, amikor kimulásukat érzik. Valami megrendítő számunkra, hogy ezek a ragaszkodó, gyöngéd állatok a végső pillanatában elhagyják a házat s idegen padokon, vagy kertekben nyulnak el. Amikor eltűnnek ilyenkor, tudjuk, megérezték a véget. Nyolc állatunk mult ki így egymásután...

A beteg állat világtól való elfordulása, ami már külső magatartásában is felöltik, minden vonatkozásban kifejezésre jut. Jellemző, hogy a

beteg macskák akárhányszor skatulyák mélyére bujtak s naphosszat nem hagyták el helyüket. Hívásra nem reagáltak, s 4-5 napon keresztül ételhez sem nyultak. A beteg ember nem háritja el feltétlenül a társaságot, sőt akárhányszor kívánja azt. A beteg ember, ha étvágytalan is, igyekszik táplálkozni, abban a feltevésben, hogy ezzel is erősíti ellenállását a betegséggel szemben. Az állat az más. Az ő ösztöne „okosabb“, mint az ember okoskodása. Betegségében valamennyi funkcióját „leállítja”; nem eszik, nem mozog, ellenben valósággal átalussza a bajt. Nyilván a szervezetnek ez abszolút pihenése, e szinte fakiri mozdulatlan-ság, s a funkciók végtetekig való lefokozása a szervezet regenerálódásának mélyebb érdekében van, s az ösztönök primitívül bölcs megnyilatkozása. Annál viharosabb a lábbadozás ideje; mintha az állat utánapótolni igyekeznék azt, amit betegségében elmulasztott. Legelsőben az étvágy jelentkezik, s ezt — megragadóan — az egyetlen felgyógyult állatnál — egy emocionális megnyilvánulás előzte meg. A krízis estéjén a macska magától elkezdett dorombolni, s mikor ezt az ismerős muzsikát meghallottuk, felállítottuk a vidám prognózist. Így is volt. Megmenekült. És beszéd híján, zenei nyelven, dorombolásával adta tudunkra győzelmét a betegség felett. Ezt nem kell szószertint venni, minthogy a dorombolás dallamának nincs is szövege, de maga a dorombolás a megelégedettség, a jóleső érzés jele. Az étvágy jelentkezését nyomon követte a játékosztön feléledése. Előbb csak tétova-bágyadtan reagált játékos kísérleteinkre, de amint testi állapota feljavult, játékosztöne ismét korlátlan kedvvel bontakozott ki. És mert játszótársai kimultak, nyugósködő unalmában, amelynek sajátos hangokkal kifejezést is ad, nemcsak velünk negédeskedik, s kezdeményezi a játszást, hanem a fiatalabb kutyákhoz is dörzsölködik, játékra ingerli őket, s láthatóan tudatos kísérletekkel provokálja azt. Mert a játék épp oly ősi, vitális eleme, akárcsak maga a táplálkozás.

EGY VARÁZSLÓ KALANDJAI BERLINBEN

Irta: REMENYIK ZSIGMOND

A füstben Rudolf Hexner asztala körül, a szagos leánderek, kaktuszok és kerti sások között felismerhetetlen alakzatok gomolyognak. A varázsló mereven tekint maga elé, előtte üvegben három deci bor áll, amelyből még semmit sem fogyasztott. Amint megpillantja a szumátrai Rist, a volt sanfranciskói szakács Kopping urat és Schlézinger Alfréd ügynököt, azonnal felderül és tenyerével letörli maga mellett a padot, hogy helyet adjon vendégeinek. „Nagyon elhagyatott vagyok itt” — mondja Rudolf Hexner varázsló és kis pléhdobozban cigarettát kotor elő feneketlen zsebéből, körülményesen rágyújt egy cigarettára, anélkül, hogy valakit is megkínálna vendégei közül. „Nagyon elhagyatott vagyok itt, tehát nagyon örülök, ha valaki megemlékezik még rólam és meglátogat” — folytatja tovább. „Különben milyen idő van odakint?”

— Az eső elállt és előbujt a hold — mondja az ügynök, aki a varázslóval szemben egy gyalulatlan székre telepedett. Rudolf Hexner bólint és kitekint a korcsmaablakon. Kint az uccán a szembenlévő ház ablakávan valóban visszatükröződik a hold, sápadtan, egy fa csupasz galyai között. A *Goldene Löwe* tulajdonosa, R. Bráms, egy-egy korsó sört helyez a vendégek elé szótlanul és újból visszamegy helyére, a pult mögé. A